

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 3 frt Fél évre 1.50.	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.

TARTALOM: A kath. nagygyűlés VIII. pontja. Lehotzky József. — A népiskola extensiv kívánalmai. Bielek P. Antal. — Felhívás hazánk valamennyi r. k. tanító-egyesületéhez. Tóth Geyza. — T á r c z a: A farsang. Ifj. Podhorszky Antal. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Rövid hírek. — Hirdetések.

A kath. nagygyűlés VIII. pontja.

Nekem nem adta meg a Szentlélek segítő malsztja, hogy a január hó 16-án Budapesten tartott kath. nagygyűlésen személyesen részt vegyek; de azért az nap délutánján szokatlan ihletség szállta meg egész valómat s lélekben beleképzeltem magamat amaz impozáns gyülekezetbe, mely az ország minden részéből, a társadalom minden rétegéből a vigadó termeibe sereglett, tiltakozandó a kath. egyház jogainak megsértése ellen.

Még el nem hangzottak teljesen a magyar haza minden rendű és rangu kath. polgárainak szívébe ama nap örömhángjai, melyekkel Főmagasságu Hercegszékünk — az ő megszokott apostoli hangján tartott — fulminans beszédével a hatalmas gyülekezetet elragadta, s ime, mi kath. tanítók már is sietünk azokhoz, az ott hozott határozati javaslatokhoz hozzájárulásunkat kifejezni, s különösen a nagygyűlés VIII-ik pontjában a kath. népnevelés-ügyre vonatkozó részt szívvel-lélekkel magunkévá tenni.

Vajjon nem teljesítettük-e a kath. népnevelés terén eddig is beigazolt munkásságunkat akként, mint azt szentegyházunk jól felfogott érdeke megkívánja? Vajjon várhatjuk-e fellendülését fokozottabb mérvben a kath. tanügynek ezutánra? Miért kérdezzük, miért aggódjunk az ünnepélyes pillanatban, midőn a hála és öröm érzése tölti el szívünket a felett, hogy az isteni Gondviselés megengedte érnünk az időt, *midőn biboros főek, hazánk zászlós főurai eminenter foglalkoznak a kath. tanügy emelését célzó gondolatokkal* s a módot határozati javaslatban adják elénk.

Hála neked végtelen jóságú Isten, hogy édes egyházunkat s szeretett magyar hazánkat oly lángbuzgalmu egyházfővel áldottad meg, minő: Vaszary Kolos Hercegszékünk Ő Eminentiaja!

Senki ne vegye hüszelgésnek, ha az ünnepélyes perczben őszinte vallomást teszünk arról, hogy Hercegszékünk Ő Eminentiaja eddig még nem tévesztette szem elől feladata korlátait. Vele született szelid jósága és józan bölcsessége minden körülmények között eltalálta azt a helyes utat, mely

az *óhajtott sikerhez vezet*. Sokszor a törvény szigorát vagy egyes kormány-rendeletek visszasságait mérsekélni, vagy legalább elviselhetőbbé tenni igyekezett. A mi jogos és méltányos volt, azt egész erejével törekedett érvényre emelni, de sohasem találta kedvét abban, hogy kicsinyes okok miatt az állam kultusz-érdekeivel vagy felfogásával ellentétbe helyezkedjék. Ha most az egész kath. társadalom előtt a kath. népnevelés szükségességét szankezionálja, azzal nem jöhetett ellentétbe az állammal, mert hiszen: *inkább megállhat a világ nap nélkül, mint az állam vallás nélkül.*

Hogy eddig nem mutathatunk nagyszerű alkotásokra, melyeket feltornyosult akadályokkal küzdve létesítettünk, de nem mutathatunk romokra sem, melyeket nagyra törekvő kockázatással egybehalmoztunk.

Hogy ifj. Zichy János válialkozott a nevezett nagygyűlésen *a kath. oktatás és nevelés szükségességét egy határozati javaslatban az ország színe előtt szövé tenni*, az nem nekünk kath. tanítóknak szól első sorban, *de igenis szól az államhatalomnak, mely mindent, ami katolikus elnyomni törekszik.*

Nines is szándékunk a határozati javaslatot s az ahhoz fűzött megokolást ez alkalommal bírálattá tenni, mert hiszen annak minden betűje szívünk érzéséből folyik, azon elveket hangoztatjuk lapunkban már 12 év óta, de mégis szükségesnek tartjuk azt e helyen röviden méltatni s egyházunknak a nevelés-oktatáshoz való jogát és köteleltségét a *»közmorál«* érdekében itt is hangoztatni, a kormány s a kormány-hatalom eddigi álláspontját meggyőző érvekkel tönkre silányítani.

Szép szövelésekben a *nemzeti* népnevelés fontosságáról s a néptanítók *nemes küldetéséről* kifejezett frázisokat nemcsak Jókai Mórtól, de Szathmáry Gy. s vele egy sereg politikustól hallottunk már, de a vallásos szellemű nevelést nem hallottuk emlegetni ezekről, mert ezt nem képesek megemészteni sem honatyáink, sem a közfelfogás. És midőn e frázisok alkatrészeit tettekben kellett volna bemutatni, *e köteleltségeket beváltani*, akár csak uzorások követeléseiről volna szó, *ugy cselekedtek, mintha ezek minimalis lerovásokat is megtűrhetnének.*

Lelkiismeretünket megnyugtadjuk a nagyhangu elismeréssel, *de hogy ezzel az erkölcsi elismeréssel mi jól nem lakunk, ez nem lehet a mi hibánk, mert miért vagyunk annyian, hogy a minimumnak 100 frttal való emelése az államnak százazreket meghaladó kiadást okoz?* A korifeusok hatalmas argumentumait pedig ne feledjük el, melyekkel nem igen szoktak büszkélkedni, de melyeket jó házi-szerként titokban nagyrabecsülnek — *hogy hiszen eddig is megvoltunk, majd ezután is csak megleszünk valahogy, sőt még tettünk is valamit!*

De miért jajgatunk évek hosszú sora óta a népoktatás szomorú állapota fölött? Miért estünk annyira kétségbe, összehasonlítva a való — de szomorú — állapotokat azokkal a képzelgésekkel, melyekkel mindennap ámitjuk magunkat? Mondjuk ki nyíltan és határozottan: A magyar népoktatást — a tanfelügyelői intézményekben is — eddig nem vezette ahhoz értő kéz, messzeható államférfiui felfogás, éber gond, nagy koncepczió. *Az volt az elv: minden intézést dekatolizálni!*

Nem Csáky grófot vádoljuk, nem is egy vagy több embert, hanem az államhatalom által táplált zsidó zurnalisztikát s ezzel a közfelfogást, a közszellemet, melynek az államférfiak tolmácsai, képviselői, mindenkor kath. ellenesek vak engedelmességre szoktatott helotái. *A magyar népoktatásért tettek valamit, nem bánom mondjuk: tettek sokat, de a vallás-erkölcsös nevelés érdekében nem tettek semmit, sőt elnyomni igyekeztek!* A számok, melyeket a miniszteri jelentésekben ránk olvasnak, nekünk egyáltalán nem imponálnak. Az eredményt más jelenségekből ítéljük meg: a tanítóképzés hiányából, az írni-olvasni tudóknak még mindig csekélynek mondható számából és a szelvényben tapasztalható vallástalan társadalomból, továbbá a közvetlen tapasztalásból, czer kis jeltől és tényből, melyek aggodalmakat keltenek s türelmünket erős próbára teszik. Hiányzott — és hiányzik ma is — a nagy ügy intézésében a méltányosság, az energia felülről, hisz csak mutassunk rá a legközelebb is történt tollnoki és segédtanfelügyelői kinevezésekre, s

látni fogjuk, hogy *mind a közös iskolákban kinevelt virágok neve szerepel ott!*

De hát van-e kilátás arra, hogy nemsokára gyökeresebben fognak javítani a tanítószolgálat helyzetén? Minden oldalról egyhangulag azt fogják felelni, hogy a hozzávaló legkomolyabb akarat(?) minden tényezőnél megvan a legteljesebb mértékben. Az ígéretekben ott, hol egyuttal nemzeti miszióról van szó a kormány valóságos virtuozitásig vitte, mi azonban nem adhatunk semmit ezekre az ígéretekre.

Itt az ideje, hogy ennek a játéknak vége legyen, hogy a közokt. miniszterium vezetői komolyan vegyék feladatukat; a vallásos nevelés fontosságát; és ha az oppozíció nem vezet eredményre, legyen nekik a magyar, vallás-erkölcsös népnevelés fejlesztése drágább — állásuk fényénél.

A nagyszabású mozgalmak kath. részről nem hogy csillapodnának hanem kezdenek mindenfelől fokozott erővel feltámadni és olyan élet-erőt mutatnak, minőt nem sejtettek bennünk sem ellenségeink, sem barátaink. Az államférfiak kezdik érteni, mily bűn elhanyagolni annak a kasztnak érdekeit, mely az államot a nemzetiségi támadásoktól megvédeheti és a szocializmus ellen biztosíthat, s mely hivatva van az országot a második ezredévbe is bevezetni.

Ehhez azonban más tulajdonságok is kellenek, mint a minőkben közokt. minisztereink eddig jeleskedtek.

Lehotzky József.

A népiskola extensiv kivánalmai.

(Folytatás és vége.)

Az iskolaszék az iskola vezéresillaga és szoptató dajkája, ettől nyeri az iskola, a tanulók is az éltető erőt, a gyámolítást. Ezt így rendeli a törvény. Lássuk ezt a törvényen kívül — az életben.

Szekeresen van két osztályú elemi r. k. népiskola, két fiatal szakképzett tanítóval. Ennek az iskolának 16 iskolaszéki tag a pártolója, testi-lelki barátja és gyámolítója.

TÁRCSA.

A farsang.

»A tánc az ördög iskolája.«

Soha sem lehet a gonosz léleknek nagyobb aratása, mint tánc alkalmával.

Ez alatt a falusi fiatalság tánczát értem.

Itt kárhozik el legtöbb lélek, itt veszti el azt az egy lelkét, melyet Krisztus Urunk az Ő szenteséges vérével megváltott.

Ez tanyája az erkölcselenségnek, itt sülyed mélyen a jó erkölcs; bünbarlangja ez, a mai rossz erkölcsökre hajló fiatalságnak.

A farsangi napok alkalmával a falusi fiatalság tánczáról akarok pár szót mondani.

Hetekkel a farsang utolsó napjai előtt, mindenütt, minden helyen, fonóházban, korezmában

csak a tánc képezi a beszéd tárgyát. Végre »le-génybíró«-t választanak maguk között, aki a táncz-engedélyt ki fogja kérni. Ez fogadja fel a dudást, mi mellett foly a táncz.

Farsang utolsó vasárnapján a délutáni isteni tisztelet után a falu apraja-nagyja, fiatalja és örege a korezmába igyekeznek — tánczolni.

Én is kíváncsi lévén, mikép lehet duda-szó mellett tánczolni (eddig nem volt alkalmam ilyet látni s hallani), benéztem a »tánczterembe«. Az ivó-szoba tele van. Mozog, tánczol mindenki. A duda visító hangjai közül kihallatszik a tánczoló káromkodó szava. A különféle rossz erkölcsöt eláruló szavak hallatára a jobb érzésű ember vére felforr. Megborzad, ha szüntelenül fültanúja az istenkáromlásnak és a fajtalan beszédeknek. Aki irtózik ilyenektől, nem maradhat a tánczoló közt sokáig. Sietve távozik az ocsmányság e fészkeből, ott hagyva a megvetésre méltókat. És mi több, az

Ezen iskolaszéki tagok között van: 1 szolgabíró, 1 kereskedő, 1 uradalmi tisztartó, 1 uradalmi titkár, 1 esperes-plébános, a többi földműves. Ha ezek az iskolaszéki tagok együtt vannak, mindig egy oly virágcsokorra emlékeztetnek, a mely belülről bogáncsból, kívülről azonban rózsából van összeállítva. Az ilyen iskolaszék valóban hasonló is az ilyen csokorhoz, mert a milyen szép messziről, olyan neveléses és utálatos közletről. Ime, az iskolaszék működése tenyekben!

Sz-ben az öreg tanító elhalálozván, megválasztottak egy fiatal, de jónévű tanítót. A fiatal tanító állomását elfoglalva, iskolája rendezéséhez fogott. Kért, követelt, sztrájkolt is, de az iskolaszék nem tett és nem adott semmit. A fiatal tanító írásilag megkérte a szolgabírói hivatalt, volna oly kegyes, kérését figyelemre méltatni, és az iskola rendbehozatalára a községi előljárókat és iskolaszéket utasítani. Mit kapott válaszul a szegény tanító iskolájaért való buzgólkodása fejében? A szolgabírói hivatal értesítette a tanítót, hogy «kérvénye az iskolaszék hatáskörébe tartozván, az az iskolaszék elnökének hivatalból elküldetett». A mint a tanító kérvényét az iskolaszéki elnök megkapta, rögtön összehívta az iskolaszéket és — a szolgabíró élén, a kítől a kérvény megérkezett, tanácskoztak. Mit határoztak ezen a gyűlésen? Azt, hogy az iskola idővel rendbe fog hozatni, felszereltetik, megnyitatik stb. És a vége mi volt? Az kedves olvasóm, hogy a tanítót buzditásul megférhetetlen, még csak jött és már is követelőnek, tolakodónak, tehetetlennek deklarálták az iskolaszéki tag urak.

Sokat irhatnék még az iskola és tanító illetén módon való pártolásáról, de úgy hiszem, minden törekvő tanító praxisból ismeri ezeket.

Melyek a népiskola extensiv kívánalmai?

A népiskola extensiv kívánalmai közé legelső sorban a tanítói állás önállósítása tartozik. Nem értendő azonban az önállósítás alatt az iskola fölötti teljhatalom, de igen is olyan szabad állás, a mely a tanító tekintélyének fenntartására, az iskola életképességének élesztésére és a köznépb-

őregek, a szülők szó nélkül, a hajadonok pirulás nélkül hallgatják ezt!

A táncmulatságon nemcsak a felnőtt fiatalság, hanem az iskolából alig kilépett gyermekek is részt vesznek. Ha az ember a tánczölők közt látja a még romlatlan lelkű gyermekeket, a kiket oly gondosan nevelt, ápolat s a jóra oktatott, a bánat erőt vesz rajta, hogy veszendőben van annyi évi fáradozása. Nemcsak hogy mint nézők vannak ott jelen, hanem versenyre kelnek a felnőttekkel: ivás, káromkodás, pipázás s minden rosszban.

Ezeket látva, nem maradhattam addig nyugodtan, míg ezeket, mint nem oda valókat e helyről el nem távolítottam. Együttal szemrehányást is tettem az ott lévő szülőknek, amiért megengedték gyermekeiknek az ily mulatságban való részvételt. Ezt tettem első nap.

Másnap (hétfő) ismét ott találtam a kisebbeket. Midőn láttam, hogy szülők engedelmével jöttek el, arra határoztam magamat, hogy a még hátra-

elcsirázott, az iskola iránti szokásos rossz akarat elnyomására szükséges. Ez önállósítás annyira szükséges, hogy e nélkül egy tanító sem felelhet meg kielégítően hivatásának. A tanító szabad legyen tanítói állása terén, szabad legyen gondolkodása, de szabad legyen a keze mozgása is. Szabad-e a tanító most? Ki mondhatná ezt magáról?

A tanító mint az iskolán belül, úgy kívül is, állásának nem reprezentáló embere, csak bérese, iskolájának nem kormányzója, hanem csak igazvonója. Vagy nem úgy van?

Miért van az, hogy a tanító, mint tanító iskolája számára egy kályhát, padot, vagy bármilyen butordarabot vagy eszközt nem szerezhet meg; először az iskolaszék mormogása, azután a közs. képviselőtestület ócsárlása, s végre az előljáróság kegyvesztése nélkül?

Uraim! még harmadéve kértem iskolám számára taneszközöket, és szemléltető képeket, de ígéreten kívül mást nem kaptam. Kollégám mult év december hónapban neheztelt a bíróra, hogy az iskolaszék határozatait (az árnyékszék felépítése, az iskolai padoknak nem háttal a világosság felé, hanem arcczal való felállítása, a szemetdomb rendezése, az iskolának a szükséges taneszközökkel való ellátása stb.) semmibe sem veszi, és nem hajtja végre, és felírt a szolgabírói hivatalhoz. A szolgabíró — köszönet neki — még ugyanazon a napon meghagyta a bírónak, hogy az iskolaszék határozatait december hó 31-ig haladéktalanul hajtsa végre stb. Kollégám és én megörültünk e leiratnak. A bíró azonban haragudott és — lehet, hogy még most is haragszik. Vártunk néhány napig; azt gondoltuk, valaki csak jön megkérdezni, mi kell hát Schulmeisternek az iskolába? De nem jött senki. Egy napon kollégámmal találkoztam jegyzőnknel, a kinek elmondtuk a bíróra szóló panaszunkat, hogy a bíró nem szerzi be a taneszközöket. Hát önök uraim — mondja a jegyző — azt várják, hogy a bíró beszerzi iskolájuk számára a szükséges taneszközöket? Soha. Hanem — szól a jegyző — hagyják a szegény bírót, írják le, kinek mi

levő két napot s másfél éjszakát, a mulatók között fogom tölteni, (farsang utolsó két napján tanítás nem tartatik) csak azért, hogy a még romlatlan gyermekeket a rossz példa hatásától megmentssem.

Czelomat elértem, mert ezen idő alatt tanítványaim közül egy sem mutatta magát e helyen, tudván, hogy ott időzöm. Ez idő alatt a tánczölők közt történetekről naplót is vezettem, de azt, miután benne minden rossz fel volt jegyezve, a mi csak lehetséges, nehogy más kézbe kerüljön, tüzre — mint egyedül érdemes helyre — vettem. A rossz levegő, a folytonos láрма, az a rossz, elmeölő pálinka szaga annyira megviselt, hogy betegbb lettem, mint a ki egész farsang alatt vigadott.

De azt fel sem vettem, mert nekem csak a testem szenvedett, s megmentettem annyi sok árthatlan lelket a bűntől.

Ifj. Podhorszky Antal.

szükséges, rendeljék azt meg nevemre, és én majd kiváltatom a bíróval. Én mindjárt leültem és Stampfel Károlytól 29 frtnyi értékű iskolaeszközöket rendeltem meg. Megérkeztek. A jegyző kiváltatta. De mi történt? A bíró a kiváltott csomagot magához vitte, fölbontotta, és a képeket meg egy könyvet: Juhai »Gyermekek első tanítóját« meglátva, haragra lobbant. Azt hitte szegényke, mikor a szemléltető képek szemébe ötlöttek, hogy csúfot üzünk belőle, és összehívta a képviselő-testületet s az iskolaszék egyes szájhősebb tagjait. Ezek együtt borzasztó lármát csaptak és a tanítókat úgy lehurrogatták, hogy ezek még lélegzeni sem mertek volna. Így tartott ez néhány napig — datum szerint 3 hétig — tanácskoztak mit tegyenek a tanítókkal, mert biz' a város kasszája nem bírja ezt a rettentő iskolakiadást fedezni. A képek meg a könyv ezen idő alatt a bíró asztalán — közszemlére voltak kitéve. Boldog-boldogtalan megjegyzésekkel látta el azokat; és a tanítókat mindenki tetszése szerint nyársra huzhatta. A vége csak akkor volt, a mikor — maguk megunták a sok darálást. Ilyen a pártolás, a nép zöme és az iskolaügyi barátok részéről.

Az iskolai rendtelenségek feljelentése, az iskolamulasztók föladása, miért zavarja meg először a szülőket, aztán az iskolaszék tagjait, meg az egész közs. előjáróságot; no meg sokszor a szolgabírói hivatalt is haragra gyullasztja? Miért megy minden iskolaügy Pétertől Pálig? Vagy azt hiszik az intéző körök, hogy ezzel az eljárással az iskola iránti érdeklődés, a szeretet, a pártolás felélesztetik?

Ezt mondják ugyan, ha iskoláról van szó, de másképen gondolják, ha katonákról, erdészekről, orvosokról stbről van szó. A katonaugy, az erdészek állása, az orvosok működése miért nincsen a nép közvetlen jogos felügyelete alá rendelve? Nem régen történt, hogy egy kocsis egy erdőben egy ostornyelet levágott, akit egy erdőőr mindjárt meg is csipett. Mi történt a kocsisal? Az erdőmester 2 frtra ítélte el és a kocsis — ismerve a tempót, ki is fizette — csendesen. Miért nem becsültették meg az ostornyelet egy dilettans erdőséccel — hiszen egy ostornyél 3—5 krba kerül — és azután az ítélet miatt nem terjesztették fel jóváhagyás végett a közs. előjáróságtól a felsőbb hatósághoz?

Ez — miután erdőről van szó — nevelés, de iskoláról szólva, komoly és helyes taktika.

Egy orvos két roncsoló toroklobban fekvő gyermeket gyógyított, a hol több gyermek is volt. Az orvos által gyógyított két gyermek egymás után meghalt. Erre egy titkos jó doktor — mesterségére borbély, jött a házhoz és azt mondta a szülőknek, hogy ő — a többi roncsoló toroklobba esett — gyermekeket meggyógyítja. Felfogadták. Ez a titkos doktor a többi beteg gyermeket petroleummal, kőolajjal itatta, és jó sikerrel, mert a gyermekek fölgyógyultak. De mit tett tovább? Kezdtett fogakat is huzogálni, amit megtudva a ker. orvos, feljelentette ezimzetes kollegáját kuruzsolás miatt, és a titkos doktort elcsukták, megbüntették. Az emberek beszéltek egy kissé, sajnálták a tit-

kos jó doktort, de az orvosra azért senki sem merle mondani, hogy nem jó orvos; annak haja szála sem görbült meg. Miért? Mert senki sines feljogosítva az orvost bírálni, munkáját osztályozni, vagy ítéletet nyilvánítani. Ugyan kérem, mily tekintélye volna a doktornak, ha őt egy paraszt vagy úri »gyógyszék« ellenőrizné, tetszését vagy nem tetszését nyilvánosan kifejezhetné? Tessék meggondolni a dolgot, a doktor állapotát a kávénénikéktől egészen a borbély-orvosokig elképzelni és tekintélyét, tiszteletét szem elé állítani, és tessék rögtön a tanítóra gondolni, és előtűnik a tanítói állás tekintélye!

Az ilyen alapon szervezett tanítói állás, az ilyen körülmények között lévő iskola milyen szolgálatot tehet, hogyan felelhet meg feladatának, hivatásának? Ki felel meg erre?

Megfelel most is a népiskola, kivált ott, a hol vagyonosabb és gazdagabb a tanító és jól van megszóva a nyelve, — de Uraim! talmi az, nem arany.

A népiskola extensiv kiválmái közé tartozik:

1. A tanítói járandóságnak olyan mennyiségben való kiszolgáltatása, melyből gond és mellékkereketek nélkül tisztességesen megélni lehet.

2. A tanító ha okleveles, legyen élethossziglan megválasztva és nem mától holnapig, mint az sokszor gazdagabb, de hanyag kántorok mellett alkalmazott segédekkel, vagy a magán és társulatok által fentartott népiskoláknál működő tanítókkal történik.

3. Minden népiskola legyen könyvtárral ellátva, melyből az ismétlő iskola növendékei utravalót nyerhessenek.

4. A tanító legyen iskolájának ura és vezetője, és kivéven a szaktanfelügyelőt más ne avatkozzék az iskolai belügyek vezetésébe.

5. Az iskola és tanító fölötti felügyelet ne a dilettans iskolaszék hatáskörébe legyen osztva, hanem minden kerületben egy a tanítók sorából ki-nevezett szakember jogát képezze.

6. Az iskola fölötti gondnokság ne a község tömegét képező egyének, az iskolaszék kezébe (gyeplő gyanánt, melyet mindenki tetszése szerint megránt-hat) legyen letéve, hanem csak egy, az iskola követelményeit átérző egyén — tehát a tanító körébe és jogába tartozzék, a kit egy felvigyázó szakember ellenőriz, és sáfarkodását számon kéri.

7. Az iskola birjon alapvagyonnal — vagy a község kiadását képezze, — a melyből a tanköteles gyermekek mindennel elláthatók.

8. Az iskolai mulasztások megszüntetésére, illetve a mulasztók megbüntetésére a csendőrség legyen felhatalmazva, mely minden hónapban egyszer-kétszer — vagy többször is — a községbe megjelenni, és a bíró vezetése mellett a pénzbírságot behajtani volna köteles.

9. A tanuló gyermekek iskolán kívül való erkölcsös magatartására felügyeljen egy példás erkölcsű, tiszta jellemű férfiakból álló iskolaszék, melynek feje s vezetője a plébános és ez segítsen a tanítónak *nevelő* munkájában.

10. A szülők és az iskola, vagy a tanító között támadt egyenlenségekben, perekben, a tanítókból és az erkölcsi iskolaszékből kinevezett bizottság ítéljen.

Ugy hiszem, elmúltak már azok az idők, amikor a jobbágy nemzetesétől pofont kapván, oda tartotta a másik félarcát, és némán tűrte fájdalmát, szegényét. Elmúltak azok az idők még a tanítóknál is. Szabad államban szabad emberek lettünk.

Mondjuk meg az igazat: a társadalomnak, az államnak kötelessége az iskolát, vagy ami azzal azonos, a tanítót mint szellemi tényezőt elismerni s egyéni hatásképességét anyagi és erkölcsi támogatásával erősíteni!

A társadalomnak, az államnak el kell ismernie a Hugó Viktor eme szavaiban rejlő igazságot:

»Minden faluban két láng van, a mely világít: a pap s a tanító; de az utóbbinak szociális ingerenciája még nagyobb, mert a néptanító maga a nép.«

Addig szorgalmasan dolgozzunk és gyarapodjunk úgy erőben, mint erényben.

A tudomány váltó, az erény pénz.

Bielek P. Antal.

Felhívás

hazánk valamennyi r. kath. tanító-egyesületéhez.

Sok lelkes cikket olvastam a közelmúlt időben a kath. tanügyi lapok hasábjain a katolikus tanító-egyesületek országos szervezkedéséről, egyesüléséről. Hangoztatva lett mint közszükségesség egy központi kath. tanügyi iroda felállítása. Olvastam igen életrevaló indítványokat arra nézve hogy miként vehetne méltóképen részt a hazai kath. tanügy a *milleniumban*? Avagy szóljak-e a már pár éve vajdó országos kath. tanító-gyűlés megtartásának égető szükségességéről?!

Mindezen igen fontos napi kérdések felszinen tartása azonban csupán néhány lelkes tanügyi író lankadást nem ismerő buzgalmának köszönhető: máskülönbén pedig a reális keresztülvitel érdekében bármennyire kutatok, nem találok, nem látok, nem hallok semmi komoly akciózt; nem tapasztalok semmiféle komoly szándékot.

Ez nem jól van így! Nem szabad nekünk tovább is csak a jámbor óhajtások sötét labirintjában botorkálnunk, hanem a *tettek mezejére kell lépünk*, határozottan, öntudatosan és ami talán életkérdés minél gyorsabban *cselekednünk*. Előttünk a január 16-iki kath. országos nagygyűlés buzdító példája.

Ámde a nagyszabású országos szervezkedéshez és a fent elősorolt és igen sok elő nem sorolt nagyfontosságú létesítmények keresztül-vihetéséhez, a vágyakozásán kívül, még a *legelső fel-tétellel sem rendelkeznünk*; amennyiben eltekintve imitt-amott olvasott néhány közgyűlési jegyzőkönyvből vett értesülésünktől, egészében még nem is is-

merjük egymást, alig tudunk egymásról valamit; nem tudjuk melyik egyházmegyében van és milyen szervezettel a rk. tanító-egyesület megalakulva; nem tudjuk kik az egyesületnek tisztviselői, s főleg elnökei, s hol laknak azok? Már pedig ezeket a dolgokat első sorban tudnunk kell, hogy egymással minél rövidebb idő alatt benső érintkezésbe, s így szoros összeköttetésbe léphessünk.

Ez okból felkéretnek az ország minden »rk. tanító-egyesület«-ének elnökségei, hogy egyesületeik címét és tisztviselő-karát, legelső sorban elnökeinek neveit és lakóhelyüket a »Népnevelő«-vel közölni sziveskedjenek. A »Népnevelő«-mélyen tisztelt szerkesztőjét pedig (s utánna valamennyi kath. tanügyi lapét) tisztelettel felkérjük, hogy majd a teljesen összeállított címértár lapjában közölje; s ha nagyobb akadályba nem ütköznék, külön íven lenyomatni és valamennyi egyesület elnökségének megküldeni ne terheltezzék. Ámit is, hogy a Szerkesztő úr, mint a kath. tanügy egyik jeles zászlóvivője szívesen meg fog tenni, abban egyáltalában nem kételkedünk. Ez a teljes címértár lesz közöltünk kath. tanító egyesületek között az első összekötő kapocs.

Egyben felkérjük az összes kath. tanügyi lapok nagyon tisztelt szerkesztőit, hogy jelen »Felhívást« lapjaikba átvenni sziveskedjenek, mert a szándékba vett fontos cél, csak is így lesz elérhető.

Nagy és szent a cél, hazám katolikus tanító-sága, az egységes erős testté tömörülésre tegyék meg az első lépést, hogy aztán gyors egymásutánban következzenek a többiek. Isten legyen velünk!

Hazafigas, kartarsi üdvözlettel Jászón, január havában.

Tóth Géyza
tanító, körelnök.

Irodalom és művészet.

— **A haldokló apa végrendelete.** Nagybőjti beszéd-sorozat Irta *Urbán I. Invenalis*. Ára 40 kr. Megrendelhető szerzőnél Szegeden (alsó város). A közeledő nagybőjti időben hasznos szolgálatokat fognak tenni a szónokoknak ezen szép gondolatokban bővelkedő, tiszta magyarsággal megírt beszédek. Melegen ajánljuk.

— **Patrona Hungariae.** III-ik évfolyam. Ára 15 kr. Ezen havonként megjelenő, apostoli munkát teljesítő lapocskáknak 3-ik évfolyama az előttünk fekvő. Ki tudná megmondani mennyi jót tettek már? hány lanyha katolikusban felélesztették a hitet? hányan jutottak általuk elhanyagolt kötelességeik tudatára? Adja a jó Isten, hogy missiójuknak teljes sikere legyen. Melegen ajánljuk mindenkinek. — Megrendelhetők a Szt.-István-társulatnál. (Budapest, Királyi Pál-utca 13.) Egyszerre s bérmentve küldött 10 példány ára 10 kr., 50 példány 40 kr., 100 példány 60 kr.

VEGYESEK

A tanítók és a magyar nyelv. A közoktatásügyi miniszter valamennyi törvényhatóság közigazgatáshoz a következő rendeletet bocsátotta ki: A magyar nyelv tanításáról szóló 1879. évi XVIII. törvényezikk követelményeinek meg nem felelő tanítókkal és népiskolákkal szemben követendő eljárás tárgyában mult évi szeptember hó 25-én 43.760. sz. alatt kibocsátott körrendeletem kapcsán s avégből, hogy annak végrehajtását ellenőrizsem és céljainak helyes megvalósítását biztosítsam, felhívom a közigazgatási bizottságot, hogy minden oly esetben, amidőn valamely néptanító alkalmaztatását az előbb idézett, illetőleg a hivatali elődöm által 1885. évi május hónap 28-án 20.301. szám alatt kiadott körrendelet alapján érvénytelennek kell kimondania, az érdekelt iskolafentartó, illetőleg iskolai főhatóság értesítésével egyidejűleg tegyen hozzáam is jelentést s intézkedése megbíráhatása végett jelölje meg külön-külön minden egyes kifogásolt tanítóra nézve, hogy képesítő oklevele mikor és hol állítottatott ki, nem láttamozta-e azt a királyi tanfelügyelő s mely időtől kezdve van az illető e minőségben alkalmazva? Oly esetekben továbbá, amidőn a közigazgatási bizottság az 1872. év előtt oklevelet nyert s a magyar nyelv tanítására nem képes tanító mellé segédtanító alkalmazását látná szükségesnek, tegyen a felől is jelentést, vajjon az iskolafentartó képes-e a segédtanítói állással járó terhek viselésére? Kelt Budapesten, 1894. évi január hó 20-án. *Csáky gróf, s. k.*

A fővárosi tanítók fizetés-rendezése. E három év óta vajudó ügy végre meg lett oldva a pénzügyi bizottság által kiküldött hetes albizottság által. A tanítók szerencséjére e bizottság határozata még nem végérvényes; de ne is legyen, mert ez albizottság jóakarata olyan *»adtál Úram esőt, de nincs köszönöt benne«*-féle, lévén az a csekély emelés még alamizsnának is kevés s hozzá még oly szellemes felszólalásokkal kísérve, hogy a fővárosi tanítótság ezt pirulás nélkül el sem fogadhatja. E javaslat szerint a III-ad foku tanító 570 frt, a II-od foku 690 és az I. foku 920 frt törzsfizetést kapna, mindenik fokon 300 frt lakbért s az I. foktól kezdődő 5-öd éves korpótlékul 92—92 frtot. Ilyformán az I. foku tanító első korpótlékával összilletményül évi 1312 frtot nyerne, mely összeg 1680 frtra emelkedhetik. A heti 26 órai kötelezettségen felül adott minden egyes óráért egy tanévre még 60 frt jár s így ha valaki 30 heti órát ad, a 4 óra többlet után még 240 frtot kap évenként. A fővárosi tanítók peticzionálnak e határozat ellen, ügyüket a tanács és közgyűlés elé vivén azon reményben, hogy itt több jóakarata fog irányukban mutatkozni. A 7-es szűkebb bizottság ily szűkkeblősége a főváros összes tanítói köreiből általános lehangoltságot szült.

A vármegyék figyelmébe. Az iskolás gyermekek korcsmai mulatozásának betiltása és magánházaknál tartandó gyermekmulatságok engedélyezésének korlátozása végett *Palkovich Viktor*

komárom-kerületi esperes és Gaál István kerületi jegyző által a lelkészkező papság nevében Komárom-megye közigazgatási bizottságához intézett megkeresésre a vármegye közigazgatási bizottsága a közerkölcsiség megvédésére irányuló általános érdekű következő határozatot hozta:

»Mint hogy nálunk is, különösen búcsúk alkalmával s egyébkor gyakran előfordulnak esetek, hogy tanköteles gyermekek nyilvános táncmulatságokat látogatnak, ott korhelykednek, éjjeleznek és esténként s éjjelenként esatangolnak; mint hogy továbbá ilyen kicsapongások az illető gyermekeknek nemcsak iskoláztatására, de erkölcsi épségükre, úgy mint egészségükre felette káros hatással vannak; felhívotnak a járási főszolgabírák, hogy járásuk községei előljáráseit szigorúan utasítsák, miszerint a tankötelezettség korában álló gyermekeket egész 15 éves korukig minden nyilvános táncmulatságok látogatásától szigorúan tiltsák el.« A közigazgatási bizottságnak ezen határozata mai napig teljes érvényben a jövőre is fentartatik. De miután a fenti beadvány szerint e határozat intézkedései nemcsak nem tartatnak meg, hanem előfordulnak esetek, hogy az előljárásságok a gyermekek mulatozására magánházaknál is adnak engedélyt, vagy ilyen mulatságokat megtürnek, a járási főszolgabírák felelősség terhe alatt a legszigorubb intézkedések megtételére felhívotnak, hogy a rendelet vételétől számítólág sem korcsmában sem bort, sört vagy bármínemű szeszes italt kimérő magánházakban, vagy oly helyeken, hova a sört, bort, vagy bármínemű szeszes italt az iskolakötelező gyermek közös mulatozására a szülők hordják össze, 15 éven aló levő fiúk vagy leányok számára közös mulatozási engedély ne adassék; amelyik előljárásság pedig daczára e rendeletnek ily mulatságot engedélyezne vagy megtürne, azt az 1886. XXII. tez. 105. §-a értelmében esetről-esetre 5 frt rendbirságban marasztalják el. Mai tárczánkban is erről zeng az ének!

A kisdedóvók. A fővárosnak a törvény értelmében a kisdedóvás körül nagyobb áldozatokat kell hozni; kisdedóvókat kell állítania s az egész ügyet bevonnia a fővárosi adminisztráció körébe. A közoktatási bizottság mai ülésén 13 új óvónői állás szervezését szükségesnek és sürgősnek jelentette ki és javasolja azt is, hogy a fővárosi szegény gyermekert-egylet óvodája 2000 frt évi támogatásban részesíttessék, amely szubvenczióért viszont az egylet 100 kisdedet lát el ingyentanítással és ebéddel, sőt évenként egyszer ruhával is.

Borsodmegye tanügye. Borsodmegye legutóbbi közgyűlésén *Hidvégi Benő* kir. tanfelügyelő terjesztette elő évi jelentését Borsodmegye tanügyi viszonyairól. A jelentés szerint a tanköteles gyermekek száma száma 40.421, vagyis a lakosság 18.4%-át teszik. Vallás szerint van köztük: róm. kath. 21.071, görög kath. 2051, görög kel. 11, ref. 13.489, ág. ev. 850, unitárius 2, izr. 2847. Nyelvre nézve: magyar 37.735, német 307, tót 1624, ruthén 355. Ezek közül járt iskolába 33.672, vagyis 84%. A megye északi részében 25 tótajku lakossággal bíró község fekszik; ezeket nem sikerült megma-

gyarositani. Iskolai mulasztásokért pénzbírság címén 500 frt 75 krajczár folyt be, 1061 tanulóknak nem volt semmiféle könyve. Az iskolai állapotok általában javultak, de nagy akadályt képezi a tanfelügyelői jelentés szerint a tanítási eredmény gyökeres javulásának az a körülmény, hogy a tanítók mezei gazdálkodással is foglalkoznak. Az elemi iskolák száma 295, melyeknél 363 tanító van alkalmazva. Jellegre nézve van 5 állami, 11 községi, 128 róm. kath., 15 görög kel., 114 ref., 6 ág. ev., 10 izr., 4 magán- és 1 egyesületi iskola, 32 iskolánál van 100-nál több növendék egy tanító vezetésére bízva.

Mi van a gyermekek zsebében? Egy anya leveléből vesszük át a következőket: A minap, mikor a gyerekek már aludtak, végigkutatam a zsebeiket. A legkisebbiknek, a hat éves Gyurinak a zsebeiben a következőket találtam: Három szál különböző hosszúságú fonalat; három szál elégett gyufát; egy rozsdás törött vasszeget; három erősen megcsontított pléhkatonát; egy kis sipot, egy viaszgyertya-csutakot és egy gummizsinórt. Azután jött a nyolc éves Mariska. A zsebeiben találtam egy kék szalagot, egy vörös és egy zöld pántlika-véget; egy kis tárczát, pénz nélkül; viaszból való baba-fejet; egy kottadarabot. Azután jött Katicza, tizen-négy éves. A zsebkendővel mindjárt egy puderozó pacsomagot és egy hervadt rózsát húztam ki. Tárcazában 20 krajczár mellett egy szőke és egy barna hajpamacsot találtam, zöld szalaggal átkötve (a férjem azt állítja, hogy az én hajam és az övé). Azután valami tüsszentető port találtam, melytől magam is prüszkölni kezdtem. De legerdekesebb volt a következő levél: •Kedves Matild! A miatt a hóhortos M. miatt csak nem fogunk összeveszni! Én nem vagyok érzékeny, de ő megint ostoba libának nevezett a miatt a számár szathmári béke miatt, mely 1711-ben volt. Most következtek a legidősebbiknek, a Pistának a zsebei, a ki 15 éves és a 6-ik gimnáziumba jár. Tartalom: egy skatulya hajuszpedró, zsebkés, hajuszkefe, üres erszény, egy szivarszipka, melyet férjem ezelőtt egy hónappal elveszített s egy füttyülő, a milyennel a kutyákat szokták dirigálni. Eszembe jutott az én gyerekkorom, a mint az apróságokat nézegettem s bánatos sóhajjal visszaraktam a zsebekbe mindent — még a szivarszipkát is.

Rövi hírek. Kinevezés. A biboros herceg-primás az esztergomi főegyházmegye főtanfelügyelője mellé tollnokul Bertalan Vinczét lapunk jeles tollú főmunkatársát nevezte ki. Őszintén örvendünk e választásnak úgy a főmunkatársunkat ért kitüntetés, mint az ügy érdekében, mely Bertalanban egy kiváló jeles erőt nyert. — *A püspöki tanterv* — értesülésünk szerint — legközelebb revizio alá kerül. Ideje már! — *Kaáli levelezőnk* írja, hogy ott a difteritisz nagymérvű pusztítása folytán az iskolák január hó 4-től egész 27-ig zárva voltak. — *Ujtordán* az állami elemi iskolák tanítóinak lakbérét 50 frtról 150 frtra emelte a miniszter; ugyancsak Nagybeeskerek város iskolaszéke a tanszemélyzet lakásbérét 150

frtról 200 frtra emelte. — *Sümege*n Eitner Alajos jeles tanító 60 éves korában meghalt. — *Kitüntetés.* Drégely Kálmán mélykúti tanítót a magyar földhitelintézet a fatenyésztés körül szerzett érdemei jutalmául 200 frt jutalomdíjjal tüntette ki. — *A mintaszerű katolikus egyetemen* a löwenin, múlt évben volt 1644 hallgató, karok szerint a következőleg beosztva: 1. theologiai kar 40; 2. jogi 343; 3. orvosi 441; 4. filozófiai és szépirodalmi 202; 5. természettudományi 194; 6. technika-szaki 264; 7. agronomiai 166. Hét karu tudomány egyetem. Ilyet még az állam az egész világon nem alkotott. — *Nagy difteritisz járvány* pusztit Békés-Csabán. A gyermekek halomszámba halnak. A kormány egészségügyi biztost küldött, a ki az összes iskolákat bezáratta. — *Az első országos katolikus nagygyűléshez* 475 csatlakozás érkezett 120,000 aláírással.

PÁLYÁZAT Szomor (Komárom-megye) róm. kath. iskolájához okleveles segédtanító kerestetik. Kötelessége az első osztály vezetése és tanítása. Évi fizetése 150 frt, élelmezése a kántortanítónál mosás nélkül, egy butorozott kis szoba, fűtésre évi 20 frt. Kérvények főt. Mezey Rudolf esperes-plébános úrhoz Bajnára (Esztergom mellett) intézendők. A pályázat határnapja február 15.

PÁLYÁZAT Nagy-Perkáta (Fehér-megye) r. k. fiúiskolájához magyar okleveles, esetleg képezdevéggzett segédtanító kerestetik. Kötelessége a felsőbb fiúosztály vezetése, az ismétlősök tanítása és a kántorságban való segédkezés. Fizetése 300 frt havi előleges részletekben, egy butorozott szoba fűtéssel 100 frtért a főtanítónál úri étkezést nyer. Kérvények vagy megkeresések főtisztelendő Posits Mihály plébános, iskolaszéki elnök úrhoz intézendők.

Felelős szerkesztő: **Dr. Zelliger Vilmos.**

Főmunkatársak: **Bertalan Vincze, Cenner Lajos és Lehotzky József.**

FRANKL JAKAB
papirkereskedése
BUDAPEST,
VI. király-utca 12.
Alapított 1850.

➡ Ajánlja dúsán felszerelt raktárát mindennemű-papir-, író- és rajzeszközökben. ➡

➡ Árjegyzék kívánatra bérmentve küldetik.

Sternberg Armin és Testvére
 cs. és kir. szabad. hangszer-ipar |
Budapest, VII, Kerepesi-út 36.
 Saját gyártmányú mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenei művek javítása és hangolása szakszerű pontossággal eszközöltetik.
 — Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
 Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
 Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

Csász. és kir. szabadalmazott
COLUMBUS
 ZIMBALOMVERŐFEJ.

A „Columbus” czimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és czernázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ara a verőpálczákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön a Columbus czimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánvétellel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Egyházi Árok Esarnoka.
 Irta: ZELLIGER ALAJOS.
 580 lap. — Ára 3 frt. (Sacerdotibus erga 10 sacra) bérmentes küldéssel.
 Kapható a szerzőnél Nagyszombatban, valamint lapunk kiadóhivatalában.

Az 1885. évi országos kiállításon kitünő munkáért és jó izlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAVORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók müintézete
Budapest, váczi-utca 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák
 berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető leg-
 szebb kivitelben, úgy a római kath.
 mint a keleti ritus szerint.
 Nevezetesen:
miseruhák, Ornatások,
reverendák, ezimadák,
egyházi és társulati lobogók,

szent szobrok,
csillárok, képek,
 Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
 stb. stb.

Régi ruhák ujtását, valamint tűz-
 aranyozást és ezüstözést elvállalja és
 olcsón készíti el. Arany-, ezüst- és
 selyem-himzések és himzett egyházi
 ruhák nagy választékban.

Pontifikáló eszközök, Infulák.